

BEATA SAGAN

ORCID: 0000-0001-7887-112X

Uniwersytet Rzeszowski

bsagan@ur.edu.pl

STANISŁAW SAGAN

ORCID: 0000-0003-3735-311X

Uniwersytet Rzeszowski

ssagan@ur.edu.pl

Ewolucja szwedzkiego „prawa gospodarczego”

Abstrakt: Opracowanie zostało poświęcone ewolucji szwedzkiego „prawa gospodarczego”. Tak określona gałąź prawa formalnie bowiem w Szwecji nie istnieje. Rozwój „prawa gospodarczego” w tym kraju wywodzi się z prawa umów, a współcześnie, od lat siedemdziesiątych XX stulecia, dostrzega się rozwój prawa handlowego i gospodarczego.

Celem artykułu jest charakterystyka podstawowych aktów normatywnych, które tworzą fundament szwedzkiego prawa umów oraz prawa handlowego i gospodarczego. Z natury praktyczni Szwedzi równoległe do rozwoju ustawodawstwa powołali organy i instytucje, które pozwalają na instytucjonalną ochronę praw konsumenta i dobrych praktyk w handlu i usługach. To wyjątkowo efektywny i sprawny mechanizm, który pozwala na rozstrzyganie większości spraw spornych w gospodarce w sposób polubowny.

Obecnie najbardziej dynamicznie rozwija się ta część szwedzkiego „prawa gospodarczego”, która wiąże się z prawem ochrony konsumentów i prawem konkurencji. Równoległe doskonalone jest pozasądowe rozstrzyganie sporów między podmiotami gospodarczymi a konsumentami.

Słowa kluczowe: prawo, prawo szwedzkie, szwedzkie prawo umów, prawo handlowe i gospodarcze w Szwecji.

Uwagi wstępne

Prawo szwedzkie zaliczane jest do kręgu kultury prawa niemieckiego. Jest uznawane za część rzymsko-germańskiej rodziny systemów prawnych, chociaż jego charakterystyka ujawnia wiele rysów oryginalnych, między innymi dlatego że wpływy prawa rzymskiego były tu znacznie słabsze niż w innych regionach¹. Kultura nordyckich systemów prawnych łączyła bowiem elementy kontynentalnych systemów prawnych z niewielkim wpływem *common law*.

Współczesna Szwecja rozwija szeroką współpracę międzynarodową, a w polityce wewnętrznej rządząca partia socjaldemokratyczna konsekwentnie realizuje ideę państwa dobrobytu (*välstånd*)². Prowadzi to do specyficznej polityki podatkowej i ma niebagatelne znaczenie dla funkcjonującego sektora przedsiębiorstw państwowych³. Nie można też nie zauważać istotnego procesu polegającego na ujednocnianiu systemów prawnych państw członkowskich należących do Rady Nordyckiej⁴. Te podstawowe założenia, na których opiera się szwedzka gospodarka, determinują potrzebę stworzenia norm regulujących wolność gospodarczą oraz prawo konkurencji. Przy istnieniu dużego sektora przedsiębiorstw państwowych kluczowe znaczenie ma wolność gospodarcza, zarówno w sferze wytwórczej (produkcji), jak i w sferze usług. Znaczący rozwój szwedzkiego ustawodawstwa dotyczy rozszerzenia ochrony konsumentów.

Obecnie „prawo gospodarcze” w Szwecji nie istnieje jako odrębna dyscyplina. Szwedzi od niedawna kształtują za to nową gałąź — prawo handlowe i gospodarcze. Jak na razie dyscyplina ta znajduje się w fazie *in statu nascendi*, choć wyraźnie oddzieliła się od prawa umów (ostatnie powstały na początku XX stulecia), które było i nadal jest istotnym elementem szwedzkich regulacji w sferze handlu i usług. Systemy prawne państw nordyckich, w tym „prawo gospodarcze”, są mało znane i słabo naukowo eksplorowane w Polsce. Fakt ten może inspirować do ich poznania. Tym bardziej że same instytucje prawne są oryginalnym wytworem teoretyków i praktyki w Szwecji. Może to inspirować przede wszystkim

¹ H. Rot, *Między geografią prawną, komparatystyką prawniczą i teorią prawa*, [w:] *Główne kultury współczesnego świata*, Warszawa 1995, s. 29; zob. także R. Tokarczuk, *Współczesne kultury prawne*, Kraków 2000, s. 122.

² Ze starszych opracowań nadal nośna jest publikacja Wojciecha Lamentowicza, *Reformizm szwedzki*, Warszawa 1977; warto też sięgnąć do: *Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. T.S. Edvardsen, B. Hagtvet, Warszawa 1994; K.A. Kłosiński, *Szwedzkie państwo dobrobytu*, „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 7, s. 169 n.

³ Obecnie w Szwecji państwo jest właścicielem 49 przedsiębiorstw w całości lub części. Ponadto administruje dwoma fundacjami biznesowymi i jedną spółką unijną. Łącznie firmy te zatrudniają 163 tysiące pracowników.

⁴ Rada Nordycka utworzona w 1952 roku rozpoczęła działalność w lutym 1953 roku. Już w pierwszym roku funkcjonowania powołała Komitet Prawny, którego zadaniem jest unifikacja prawa państw nordyckich — Z. Klepacki, *Organizacje międzynarodowe rozwiniętych państw kapitalistycznych*, Warszawa 1978, s. 255.

opracowanie efektywnego, zintegrowanego systemu pozasądowego rozstrzygania sporów w handlu i usługach. Z pewnością instytucje te zasługują na wnikliwą analizę prawniczą.

Celem niniejszego opracowania jest omówienie wybranych, podstawowych aktów normatywnych, które tworzą kanon szwedzkiego „prawa gospodarczego”. Praktyczni z natury Szwedzi, równoległe do postępów w ustawodawstwie, erygowali organy i instytucje, które pozwalały i pozwalają na efektywną realizację tych norm. Niezwykle istotny jest zintegrowany, instytucjonalny system ochrony praw konsumenta i dobrych praktyk w handlu i usługach. To oryginalny i wyjątkowo sprawny mechanizm. W Szwecji w sposób polubowny załatwia się większość sporów, w tym gospodarczych, i tylko w ostateczności ubiega się o rozstrzygnięcia w sądzie.

1. Początki ustawodawstwa prawa gospodarczego w Szwecji

Szwedzkie „prawo gospodarcze” zostało oparte na prawie stanowionym. Rzadko wykorzystywane są tu precedensy, które formalnie nie obowiązują. Sądy jednak nadal, chociaż rzadko, się na nie powołują.

Pierwszym aktem „prawa gospodarczego” było ustanowienie w 1734 roku kodeksu handlowego. Ten archaiczny akt normatywny zainicjował rozwój omawianej gałęzi prawa w tym kraju. Kolejnymi aktami prawnymi w zakresie regulacji handlu w Szwecji były ustawa o sprzedaży i o wymianie własności ruchomych (*Lagen om köp och byte av lös egendom*) z 1905 roku oraz ustawa o umowach i innych czynnościach prawnych w sferze prawa własności (*Lagen om avtal och andra rättschhandlingar pa formogenhetsrattens omrade*) z 1915 roku⁵.

Szwedzkie ustawodawstwo w sferze prawa umów, umów prawa handlowego, stało się wzorcem dla innych systemów w krajach nordyckich — Danii, Finlandii, Norwegii i Islandii. Już w pierwszej dekadzie XX stulecia rozwijała się współpraca pomiędzy parlamentami tych państw, która doprowadziła do zbliżenia, a później wręcz unifikacji przepisów w zakresie prawa prywatnego. Procesy te zainicjował duński prawnik Julius Lassen⁶.

⁵ SFS 1905:38, s. 1, a także SFS 1915:218. SFS to skrót od Szwedzkiego Zbioru Praw — *Svensk Författningssamling*, następnie podawany jest rok wydania i numer aktu; zob. S. Sagan, *Współpraca parlamentu i rządu w Szwecji*, Katowice 1989, s. 73. Obecnie szwedzkie prawo jest zdigitalizowane, a katalog aktów normatywnych zamieszczanych w SFS obejmuje dokumenty wydawane od 1736 roku. Akty publikuje domena lagrummet.se — jest to publiczny serwis udostępniający szwedzkie przepisy prawne.

⁶ Julius Severin Vilhelm Lassen (1847–1923) — był wybitnym prawnikiem swoich czasów w Danii. W 1881 roku został profesorem akademickim. Wywarł ogromny wpływ na teorie i prak-

Ustawa z 1905 roku przetrwała do naszych czasów, chociaż została uchwalona w zupełnie odmiennych realiach. Pojawiła się zatem potrzeba interpretacji wielu jej, niekiedy archaicznych, przepisów. Tym bardziej że szwedzka gospodarka ulegała dynamicznemu przyspieszeniu zarówno po I, jak i II wojnie światowej. Obecnie w Szwecji wyraźnie dostrzega się tendencje do zawierania szczegółowych umów. Implikuje to konieczność precyzyjnych regulacji w prawie umów. A tych w Szwecji brakuje. Widać zatem, jak akt z 1905 roku nie przystaje do współczesności. Jest pełen luk prawnych, które utrudniają praktykę tworzenia umów. Dlatego też juryści starają się obowiązującą ustawę interpretować poprzez praktykę, orzecznictwo i doktrynę prawa. Wobec luk prawnych ich rola jest jednak wysoce utrudniona. Szwedzcy prawnicy wykorzystują w związku z tym teorię *försättningsläran*⁷. Mimo stosowania tej intensywnej metody interpretacji luki prawne ustawy z 1905 roku w praktyce niweczą przygotowywanie poprawnych umów i utrudniają stosowanie dobrych praktyk w handlu i usługach.

Do takich regulacji należy przede wszystkim art. 33, który stanowi, że wykonanie umowy byłoby sprzeczne z naruszeniem zasady „honoru i wiary”. Cel tej regulacji dawał wskazówkę interpretacyjną sądowi w sytuacji, kiedy wyegzekwowanie dyspozycji tej normy byłoby niesprawiedliwe. Brzmienie tej zasady w języku szwedzkim — *tro och heder* — zostało wywiedzione z niemieckiej reguły *Treu und Glauben*. Współcześnie trudno byłoby ją zdefiniować, albowiem została skonstruowana na początku XX stulecia, kiedy kierowano się inną aksjologią. Utrzymywanie tego reliktu prawnego sprawia istotne kłopoty interpretacyjne dla sądów. Dostrzega to szwedzki Sąd Najwyższy, który wręcz odrzuca stosowanie tej zasady. Zauważa to także doktryna, której przedstawiciele uważają, że wskazana regulacja nie nadażęła za rozwojem praktyk biznesowych. Takie stanowisko prezentuje chociażby Christina Ramberg, która stoi na stanowisku, że cały ten akt prawny obecnie nie przystaje do rzeczywistości⁸.

Z kolei ustawa z 1915 roku o umowach i innych czynnościach prawnych w sferze prawa własności obejmowała trzy zakresy regulacji:

- przypadki zalegania z wypłatą przez sprzedawcę,
- przypadki zalegania z płatnością przez kupującego,
- wady towaru⁹.

Warto dodać, że ustawa ta nie dotyczyła handlu maszynami.

tykę prawną w krajach nordyckich, stając się autorytetem w dziedzinie prawa prywatnego, przede wszystkim prawa zobowiązań. Zmierzał do wydania wspólnego nordyckiego kodeksu cywilnego. W 1900 roku opracował projekt ustawy, która miałyby obowiązywać we wszystkich krajach nordyckich. W istotny sposób wpłynął też na regulacje szwedzkiej ustawy z 1905 roku.

⁷ Termin nie ma ekwiwalentu w języku polskim. Wywiedziony z doktryny niemieckiej polega na metodzie intensywnej interpretacji prawa.

⁸ Ch. Ramberg, *The Hidden Secrets of Scandinavian Contract Law*, „Scandinavian Studies in Law” 50, 2007, s. 251.

⁹ Å. Hel’ner, *Dogovory i torgovye sdelki*, [w:] *Vvedenie v švedskoe pravo. An Introduction to Swedish Law*, red. B.S. Krylov, Moskwa 1986, s. 188 n.

Dopiero w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia prawo umów z 1905 roku zostało uzupełnione nowymi ustawami. Miały one wypełnić luki prawne i dostosować przepisy do wymogów współczesnego rynku. Najbardziej istotne było przyjęcie ustawy o działalności handlowej (*Marknadsförordninglagen*) z 1970 roku. Równie ważne było wydanie w tym samym czasie ustawy o sprzedaży towarów konsumentom (*Konsumentköplagen*), a także ustawy o odsetkach (*Räntelag*)¹⁰. W 1971 roku przyjęto też ustawę o warunkach umów konsumenci-
kich (*Lag om avtalsvillkor in konsumentförhållanden*). Obecnie obowiązuje nowa ustawa, z 1994 roku, która wiązała się z koniecznością dostosowania szwedzkich przepisów do wymogów Unii Europejskiej. Warto też dodać, że obrót ziemią został uregulowany w odrębnym akcie.

Ten etap aktualizacji „prawa gospodarczego” zakończył się wydaniem w latach dziewięćdziesiątych kilku istotnych regulacji z zakresu „prawa gospodarczego”. Za jedną z ważniejszych trzeba uznać ustawę o odpowiedzialności za produkt (*Produktansvarslag*)¹¹. Wydanie tych aktów było efektem dobrej współpracy państw nordyckich w zakresie ujednolicania prawa. Przyjęte w nich instytucje prawne stworzyły fundament prawa umów i sprzedaży w państwach nordyckich¹².

Należy też dodać, że po II wojnie światowej dostrzeżono konieczność stworzenia regulacji prawnych i powołania instytucji zapobiegających procesowi ograniczania konkurencji, w tym monopolizacji w szwedzkiej gospodarce; w konsekwencji w latach pięćdziesiątych rozpoczęto tworzenie przepisów z zakresu prawa konkurencji. Były to pierwsze w Szwecji regulacje dotyczące przeciwdziałania nieuczciwej konkurencji oraz z zakresu prawa antymonopolowego. Równolegle w 1954 roku powołano Ombudsmána do spraw Konkurencji (*Näringsfrihetsombudsmannen*, NO). Obecnie zakres jego kompetencji określa ustawa o konkurencji z 1982 roku. Jej celem jest promowanie takiej konkurencji w gospodarce, która jest pożądana z punktu widzenia interesu publicznego.

Ochrona interesu publicznego polega w Szwecji na zakazie utrzymywania kontroli cen i zapobieganiu znikom przetargowym. Takie praktyki zagrożone są sankcjami karnymi, a odstępowanie od nich uzależnione jest od spełnienia szczegółowo określonych przesłanek. W ustawie są to nieliczne przypadki. Ombudsman do spraw Konkurencji przeprowadza postępowanie wstępne (dochodzenie) i ostatecznie decyduje o wszczęciu postępowania przed sądem handlowym (*Marknadsdomstolen*)¹³. Podejmuje ponadto działania przeciwko środkom regulacyjnym,

¹⁰ SFS 1994:1512, SFS 1975:635.

¹¹ SFS 1992:18.

¹² O. Lando *et al.*, *Restatement of Nordic Contract Law*, Copenhagen 2016, *passim*; to niezwykle ciekawe zbiorowe opracowanie zostało poświęcone ewolucji podstawowych zasad nordyckiego prawa umów.

¹³ W tłumaczeniach z języka szwedzkiego można znaleźć inne nazwy: Sąd Praktyk Handlowych, ale także Sąd do spraw Rynkowych.

które nadmiernie utrudniają konkurencję, oraz informuje o praktykach antykonkurencyjnych.

Należy zauważyć, że szwedzkie ustawodawstwo antymonopolowe nie opiera się na stosowaniu sankcji karnych. Podstawowym instrumentem prawnym, z którego pomocą eliminowane są szkodliwe skutki praktyk biznesowych skierowanych przeciwko interesowi publicznemu, jest metoda negocjacji. Za takie uznaje się czyny, które prowadzą do nadmiernego podnoszenia cen lub ograniczenia wydajności w biznesie albo też uniemożliwiają handel innym.

Jak już wspomniano, w sprawach o naruszenia zakazów ustawowych dochodzenia są wszczynane przez Ombudsmána do spraw Konkurencji. W praktyce jednak zdecydowana większość tych spraw kierowana jest przez niego do innych organów i instytucji: Rady Cen i Konkurencji, Komisji Inspekcji Banków oraz Służby Nadzoru Ubezpieczeń Prywatnych. Są one uprawnione do prowadzenia rejestru podmiotów mających pozycję monopolistyczną. Jest on jawny. Zdecydowana większość spraw jest podejmowana przez organy pozasądowe i rozwiązywana w drodze negocjacji pomiędzy zainteresowanymi stronami. W przypadku bezskuteczności procedury pozasądowej sprawa trafia do sądu handlowego, przed którym ombudsman może występować jako oskarżyciel.

Sąd handlowy ma szczególny status, co wynika z jego składu i kognicji. Oprócz prawników zasiadają w nim eksperci mający wiedzę z zakresu ekonomii, przedstawiciele organizacji biznesowych oraz konsumentów. Jest sądem jednoinstancyjnym. Do jego kognicji należy między innymi ustalanie maksymalnych cen na określony towar. Nakazuje bądź zakazuje poszczególnych praktyk w handlu, uprzednio wykorzystując negocjacje. Po wyczerpaniu działań z tego etapu może nakładać kary.

2. Powstanie systemu organów ochrony konsumentów i implementacja prawa unijnego

Na drugim etapie opracowywania „prawa gospodarczego” w Szwecji nastąpił dynamiczny rozwój prawa ochrony konsumentów. Nie tylko uchwalono normy prawne, ale przede wszystkim stworzono zintegrowany system instytucjonalnej ochrony konsumentów¹⁴. Istotne znaczenie w tym systemie ma Ombudsman Konsumentów (*Konsumentombudsmannen*, KO), powołany w 1971 roku¹⁵. Obecnie zakres jego kompetencji został określony w ustawie o warunkach umo-

¹⁴ U. Bernic, *Kommerčeskoe pravo i pravo potrebitelâ*, [w:] *Vvedenie v švedskoe pravo...*, s. 206 n.

¹⁵ Szerzej o tym organie pisze Jean J. Boddewyn, *The Swedish Consumer Ombudsman System Advertising Self-Regulation*, „The Journal of Consumer Affairs” 19, 1985, nr 1, s. 140 n.

wy (*Lag om avtalsvillkor in konsumentförnållanden*) z 1994 roku oraz ustawie o praktykach marketingowych (*Marknadsföringslagen*) z 2008 roku¹⁶.

Zakres ustawy o praktykach marketingowych dotyczy podmiotów gospodarczych profesjonalnie zajmujących się sprzedażą towarów lub usług. Zawarte w niej klauzule generalne stanowią, że marketing musi być zgodny z „dobrymi praktykami marketingowymi”, które należy rozumieć jako powszechnie akceptowane dobre praktyki biznesowe lub inne uznane standardy, mające na celu ochronę konsumentów i profesjonalistów w marketingu produktów. Dwie pozostałe klauzule generalne dotyczą zakazu reklamy agresywnej oraz reklamy, która może wprowadzać w błąd. Akt ten nie obejmuje natomiast działań związanych z reklamą opinii czy propagandy politycznej, które podlegają przepisom aktu o wolności druku (*Tryckfrihetsförordningen*)¹⁷.

Ustawa penalizuje wszelkie czyny, które pozostają w sprzeczności z akceptowanymi praktykami biznesowymi lub są uznawane za niewłaściwe. Jej głównym celem jest ochrona praw konsumentów przed reklamą wprowadzającą w błąd. Regulacja ta dotyczy także przypadków nadmiernych zapewnień (obietnic). Wnosi przy tym istotną zasadę co do reklamy wprowadzającej w błąd, polegającą na „odwróceniu ciężaru dowodowego”. Zgodnie z tą regułą osoba odpowiedzialna za treść reklamy musi udowodnić poprawność zawartych w niej informacji, twierdzeń i obietnic dotyczących produktu. Podmiotom gospodarczym i indywidualnym konsumentom można przedstawiać reklamę, która zawiera też informacje o cenie i charakterze towaru lub usług. Jednakże w przypadku, kiedy istnieje szczególne ryzyko, że towar lub usługa mogą wyrządzić szkodę konsumentowi lub szkodę w jego mieniu, sprzedaż (lub wynajem) może zostać zabroniona. Dotyczy to również towarów i usług, które nie spełniają swego celu — może zostać wydany zakaz wprowadzania ich do obrotu.

Istotne znaczenie ma także ustawa o udziale Ombudsmána Konsumentów w niektórych sporach (*Lag om Konsumentombudsmannens medverkan i vissa tvister*)¹⁸. Na jej podstawie KO zyskał uprawnienie do reprezentowania konsumentów w postępowaniach przed sądami. Aby mógł interweniować przed tymi organami, sprawa powinna mieć szczególne znaczenie interpretacyjne, a jej rozstrzygnięcie powinno mieć wpływ na interesy konsumentów. Ponadto KO może wytoczyć powództwa: w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów, o za-

¹⁶ Ustawa ta jest przykładem wdrażania dyrektyw UE do systemu prawnego Szwecji — U. Bernitz, *Swedish Standard Contracts Law and EC Directive on Contract Terms*, „Scandinavian Studies in Law” 39, 2000, s. 29 n.

¹⁷ SFS 2011:509, wydany 5 kwietnia 1949 roku, był wielokrotnie nowelizowany; jest jednym z czterech aktów, które wchodzi w skład szwedzkiej konstytucji (jego treść została dopełniona aktem konstytucyjnym z 14 listopada 1991 roku). W literaturze polskiej charakterystykę aktów konstytucyjnych Szwecji, w tym aktu o wolności druku, można znaleźć u Mariana Grzybowskiego, *Szwecja. Zarys systemu ustrojowego*, Kraków 2019, s. 61.

¹⁸ SFS 2011:1211.

bezpieczenie roszczeń przeciwko przedsiębiorcom stosującym nieuczciwe praktyki marketingowe oraz niedozwolone postanowienia w umowach konsumenckich. Ombudsman, w zależności od rodzaju i stopnia naruszenia regulacji ustawowych, może też stosować różnego rodzaju środki egzekucyjne, w tym: doprowadzać do wydania nakazu sądowego, ujawniać informację dotyczącą towaru lub domagać się określonej kary za „zakłócenia na rynku” w wysokości do 10% rocznych obrotów od sprawcy naruszenia. KO obligatoryjnie składa wnioski do sądu handlowego w przypadkach wprowadzania do obrotu produktów niebezpiecznych, przy czym w każdym przypadku stara się najpierw negocjować ze stronami warunki wycofania ich z obrotu. Sąd może zakazać dalszego stosowania złej praktyki lub unieważnić nieuczciwy warunek w umowie albo nałożyć grzywnę.

Od 1976 roku KO zajmuje także stanowisko Dyrektora Generalnego Szwedzkiej Agencji Konsumentów (*Konsumentverket*). Celem takiego rozwiązania miała być lepsza i bardziej efektywna ochrona praw konsumentów oraz egzekwowanie przepisów regulujących rynek.

Instytucja Ombudsmana Konsumentów została zaadaptowana w innych krajach nordyckich: Norwegii, Danii i Finlandii. Ponadto w Norwegii i Finlandii zostały utworzone sądy handlowe wzorowane na rozwiązaniach szwedzkich. Natomiast w Danii spory handlowe zostały powierzone sądom powszechnym.

Oprócz Ombudsmana Konsumentów istotną instytucją ochrony konsumentów w Szwecji jest Krajowa Rada do spraw Rozstrzygania Sporów Konsumenckich (*Allmänna reklamationsnämnden*, ARN), będąca publicznym organem niezależnym. Zakres jej kompetencji obejmuje rozstrzyganie sporów dotyczących dostaw towarów i usług między przedsiębiorcami a konsumentami. Zalecenia tego organu nie są wiążące dla stron.

Obecnie w Szwecji podstawę prawną pozasądowego rozstrzygnięcia sporów stanowi ustawa o arbitrażu z 1999 roku (*Lag om skiljeförfarande*)¹⁹. Znacząco przeorganizowała ona funkcjonowanie szwedzkiego arbitrażu, który działał od 1929 roku. Określiła nowy zakres kognicji tego organu i wprowadziła nowe, nieznane dotąd szwedzkiemu prawu instytucje. Nowa ustawa między innymi upoważniła arbitrów do decydowania o środkach zabezpieczających i dopuściła, aby strony z zagranicy z góry zrzekały się prawa do złożenia wniosku o uchylenie orzeczenia arbitrażowego. Ponadto ustanowiła zasady określania prawa właściwego dla umowy o arbitraż oraz upoważniła arbitrów do wypełniania luk w umowach. Dała też możliwość orzekania w sprawach z zakresu prawa konkurencji i przyznała pozwanemu prawo do wydania orzeczenia w przypadku wycofania roszczenia przez powoda.

¹⁹ SFS 1999:116. Warto sięgnąć do *Swedish Arbitration Act of 1999, Five Years On: Strengths and Weaknesses*, red. H. Lars, J. Sigvard, Stockholm 2006 — to plon konferencji zorganizowanej na Uniwersytecie Sztokholmskim w dniach 7–8 października 2004 roku, na której podsumowano stan funkcjonowania arbitrażu w Szwecji. Zob. też „Scandinavian Studies in Law” 63, 2017 — tom został w całości poświęcony arbitrażowi w Szwecji, zawiera 22 artykuły.

Kolejny krok w rozwoju szwedzkiego „prawa gospodarczego” wiązał się z implementacją prawa unijnego do systemu prawnego Szwecji. Pojawiła się wówczas konieczność dostosowania szwedzkiego prawa w związku z przystąpieniem tego kraju w 1995 roku do Unii Europejskiej. Po tej dacie znowelizowano liczne ustawy bądź wprowadzono nowe regulacje, jak na przykład ustawa o praktykach rynkowych (*Marknadsföringslag*) oraz ustawa o sprzedaży na odległość i handlu obwoźnym (*Lag om distansavtal och avtal utanför affärslokaler*)²⁰.

3. Dydaktyka „prawa gospodarczego”

Obecnie wykładane w Szwecji „prawo gospodarcze” jest dyscypliną względnie nową, skojarzoną z prawem handlowym²¹. Zaczęło się ono oddzielać od prawa umów, kiedy w obiegu prawnym pojawiły się normy regulujące prawo konkurencji i ochronę konsumentów. Z kolei podręczniki i wykłady prawa handlowego i gospodarczego zaczęły ukazywać się w pierwszej dekadzie XXI stulecia. Do tej pory wykład prawa umów był i częściowo nadal jest podstawą wiedzy o obrocie gospodarczym.

Aktualnie w Szwecji dokonuje się proces wyodrębniania prawa gospodarczego, które wciąż jest związane z prawem handlowym. To efekt tradycyjnych, mocnych koneksji tej nowej, dopiero kształtującej się dyscypliny, wyrastającej z konstrukcji cywilnoprawnych. Nadal w niewielkiej mierze w ramach wykładów omawiane są problemy interwencji państwa w gospodarkę. W związku z tym współczesne podręczniki w tytułach zawierają sformułowanie „prawo handlowe i gospodarcze”. Sam wykład obejmuje analizę norm prawa materialnego i procesowego. Podkreśla się też oryginalność rodzimych koncepcji i konstrukcji prawnych, a następnie łączy je z orzecnictwem. W ramach wykładu omawiane są pojęcia i źródła prawa handlowego, podmioty i instytucje gospodarcze, obowiązki podmiotów i wykonawców zobowiązań umownych. Ponadto poddaje się analizie problematykę wartości firmy, relacje broker–klient, a także tematykę upadłości, giełdy papierów wartościowych i giełdy towarowej. Istotne znaczenie mają także umowy handlowe oraz problematyka papierów wartościowych. Druga część dotyczy prawa gospodarczego, które w Szwecji obejmuje tryby powstawania podmiotów gospodarczych, nadzór nad działalnością gospodarczą oraz zachęty (pomoc) państwa w funkcjonowaniu gospodarki. Wykłady dotyczą także zagadnień związanych z instytucjami prawa konkurencji oraz państwowymi regulacjami warunków obrotu gospodarczego²².

²⁰ SFS 2008:486, SFS 2005:59.

²¹ U. Bernitz, *Market Law as a Legal Discipline*, „Scandinavian Studies in Law” 23, 1979, s. 53 n.

²² A.H. Persson, *Commercial and Economic Law in Sweden*, Stockholm 2019, *passim*.

W dalszym ciągu wykładany jest przedmiot „prawo umów”, które stanowi integralną część szwedzkiego „prawa gospodarczego”. W sensie dydaktycznym przedmiot ten wywodzi się z tradycji. Obejmuje on takie zagadnienia, jak: definicja i klasyfikacja umów, odpowiedzialność kontraktowa, dobra wiara, ciężar dowodu, wady, klauzule karne, a także regulacje dotyczące rozstrzygnięć polubownych. Ważną część rozważań stanowi problematyka: środków zaradczych związanych z niewykonaniem zobowiązań umownych i odszkodowawczych, warunków i treści umów, materialnych warunków ważności umów oraz terminów wykonania umów. Dalsza część wykładów dotyczy dzierżawy, dzierżawy handlowej i rolnej, ugody kompromisowej, a także pożyczki, zastawu i poręczenia oraz umów aleatoryjnych²³. Szczególną ich część poświęca się problematyce umów z rządem i innymi organami publicznymi (w terminologii polskiej chodzi o umowy publiczno-prawne) oraz umów spółki i quasi-kontraktów. Istotną częścią wykładów pozostają też zagadnienia wiążące się z umowami międzynarodowymi. Omawiana jest podstawowa terminologia i związane z nią różnice oraz procedury zawierania umów w różnych systemach prawnych²⁴.

Konkluzje

Szwedzkie ustawodawstwo składające się na „prawo gospodarcze” można poczytywać za oryginalne dokonanie teorii, orzecznictwa i praktyki tego kraju. Wyrosło z konstrukcji cywilno-prawnych i taką pozostało. Na drugim planie pozostają regulacje, poprzez które państwo stara się korygować procesy gospodarcze. Trzeba jednak zauważyć, że wiele szwedzkich konstrukcji normatywnych było wzorowanych głównie na regulacjach niemieckich, rzadziej sięgano do prawa angielskiego, francuskiego czy włoskiego. Stosownie do szwedzkiej tradycji zagadnienia z nim związane są wykładane w ramach dwu przedmiotów: prawa umów oraz prawa handlowego i gospodarczego.

Należy też podkreślić, że po utworzeniu Rady Nordyckiej nastąpił proces unifikacji prawa z innymi członkami tej organizacji: Danii, Finlandii, Norwegii i Islandii. Dotyczy to zwłaszcza prawa prywatnego, w tym „prawa gospodarczego”. Na szczęście Szwecja stworzyła jednolity system publicznego, pozasądo-

²³ O umowach aleatoryjnych w literaturze polskiej piszą: B. Szarecka, *Z problematyki umów aleatoryjnych w prawie rzymskim: emptio rei speratae i emptio spei*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2003, nr 2, s. 165 n.; S. Słowiński, *Umowy aleatoryjne a gry hazardowe. Głos w dyskusji o kwalifikacji prawnej lootbox*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2018, nr 6, s. 25 n.; J. Bocianowska, *Ekspektatywa oraz inne prawa wynikające z umów realizatorskich w budownictwie mieszkaniowym*, Warszawa 2021, s. 30.

²⁴ B. Flodgren, E.M. Runesson, *Contract Law in Sweden*, Stockholm 2015, *passim*.

wego rozstrzygnięcia sporów między podmiotami gospodarczymi a konsumentami. Obecnie najbardziej dynamicznie rozwijają się ustawodawstwo dotyczące ochrony konsumentów i prawo konkurencji.

Bibliografia

- Bernic U., *Kommerčeskoe pravo i pravo potrebitelá*, [w:] *Vvedenie v švedskoe pravo. An Introduction to Swedish Law*, red. B.S. Krylov, Moskva 1986.
- Bernitz U., *Market Law as a Legal Discipline*, „Scandinavian Studies in Law” 23, 1979.
- Bernitz U., *Swedish Standard Contracts Law and EC Directive on Contract Terms*, „Scandinavian Studies in Law” 39, 2000.
- Bocianowska J., *Ekspektatywa oraz inne prawa wynikające z umów realizatorskich w budownictwie mieszkaniowym*, Warszawa 2021.
- Boddewyn J.J., *The Swedish Consumer Ombudsman System Advertising Self-Regulation*, „The Journal of Consumer Affairs” 19, 1985, nr 1.
- Flodgren B., Runesson E.M., *Contract Law in Sweden*, Stockholm 2015.
- Grzybowski M., *Szwecja. Zarys systemu ustrojowego*, Kraków 2019.
- Hel’ner Å., *Dogovory i torgovyje sdelki*, [w:] *Vvedenie v švedskoe pravo. An Introduction to Swedish Law*, red. B.S. Krylov, Moskva 1986.
- Klepaczki Z., *Organizacje międzynarodowe rozwiniętych państw kapitalistycznych*, Warszawa 1978.
- Kłosiński K.A., *Szwedzkie państwo dobrobytu*, „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 7.
- Lamentowicz W., *Reformizm szwedzki*, Warszawa 1977.
- Lando O., Holle M.L., Nysten-Haarala S., Hastad T., Olafsdottir A., Zackariasson L., Mogelvang-Hansen P., Konów B.E., *Restatement of Nordic Contract Law*, Copenhagen 2016.
- Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. T.S. Edvardsen, B. Hagtvet, Warszawa 1994.
- Persson A.H., *Commercial and Economic Law in Sweden*, Stockholm 2019.
- Persson A.H., Kristoffersson E., *Swedish Perspectives on Private Law Europeanisation*, „Swedish Studies in European Law” 9, 2019.
- Ramberg Ch., *The Hidden Secrets of Scandinavian Contract Law*, „Scandinavian Studies in Law” 50, 2007.
- Rot H., *Między geografją prawną, komparatystyką prawniczą i teorią prawa*, [w:] *Główne kultury współczesnego świata*, Warszawa 1995.
- Sagan S., *Współpraca parlamentu i rządu w Szwecji*, Katowice 1989.
- „Scandinavian Studies in Law” 63, 2017.
- Słowiński S., *Umowy aleatoryjne a gry hazardowe. Głos w dyskusji o kwalifikacji prawnej lootbox*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2018, nr 6.
- Swedish Arbitration Act of 1999, Five Years On: Strengths and Weaknesses*, red. H. Lars, J. Sigvard, Stockholm 2006.
- Szarecka B., *Z problematyki umów aleatoryjnych w prawie rzymskim: emptio rei speratae i emptio spei*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2003, nr 2.
- Tokarczuk R., *Współczesne kultury prawne*, Kraków 2000.

The Evolution of Swedish “Economic Law”

Summary

This study looks at the evolution of Swedish “economic law.” This branch of law formally does not exist in Sweden. The development of “economic law” in Sweden stems from contract law, and in recent decades, since the 1970s, there has been a noticeable development in commercial and economic law.

The aim of the study is to describe the basic normative acts that constitute the foundation of Swedish contract law as well as commercial and economic law. By their nature, practical Swedes, in parallel with the development of legislation, have established bodies and institutions that allow for institutional protection of consumer rights and good practices in trade and services. It is an exceptionally effective and efficient mechanism. It allows the majority of disputes in the economy to be resolved amicably.

Currently, the most dynamically developing part of Swedish “economic law” is related to consumer protection law and competition law. At the same time, the process of improving out-of-court dispute resolution between business entities and consumers is taking place.

Keywords: law, Swedish law, Swedish contract law, commercial and economic law in Sweden.